

Jakub Kraciuk¹

Katedra Ekonomiki Rolnictwa
i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych
SGGW

PROCESY KONSOLIDACJI W POLSKIM SEKTORZE BANKOWYM

CONSOLIDATION PROCESSES IN THE POLISH BANKING SECTOR

Synopsis. Od początku lat dziewięćdziesiątych polski sektor bankowy podlega ciągłym przemianom. Ważnymi elementami przemian są procesy konsolidacji i koncentracji dokonujące się w tym sektorze. W procesach tych aktywnie uczestniczą banki zagraniczne, które poprzez prywatyzację oraz przejęcia polskich banków opanowały znaczą część polskiego sektora finansowego. W opracowaniu przedstawiono procesy koncentracji dokonujące się w polskim sektorze bankowym, rolę banków zagranicznych w tych procesach, a także wpływ fuzji i przejęć na rozwój analizowanego sektora oraz na polską gospodarkę.

Słowa kluczowe: fuzje i przejęcia, sektor bankowy

Wprowadzenie

Polski sektor bankowy po zmianach systemowych w 1989 roku podlega ciągłym przemianom. Spowodowane to jest, między innymi, procesami globalizacji, a co za tym idzie liberalizacją dostępu do rynku, stabilizacją warunków makroekonomicznych, integracją z Unią Europejską. Od początku lat dziewięćdziesiątych mamy również do czynienia z procesami konsolidacji i koncentracji sektora bankowego w Polsce. W procesach tych aktywnie uczestniczą banki zagraniczne, które poprzez przejęcia polskich banków, opanowały przeważającą część polskiego sektora bankowego.

Celem opracowania było ukazanie procesów koncentracji w polskim sektorze bankowym i ich wpływu na rozwój tego sektora.

Przemiany w polskim sektorze bankowym po roku 1989

Wprowadzenie gospodarki rynkowej wymuszało zmiany w dziedzinie bankowości. Punktem zwrotnym w rozwoju systemu bankowego w Polsce był rok 1989, kiedy zostały uchwalone dwie ustawy: Prawo bankowe oraz Ustawa o Narodowym Banku Polski. Na ich podstawie wyodrębniono z NBP 9 banków komercyjnych, których siedziby znajdowały się w najważniejszych ośrodkach gospodarczych. Aby zwiększyć konkurencyjność i efektywność sektora bankowego rozpoczęto procesy komercjalizacji, prywatyzacji i konsolidacji tego

¹ Dr inż., Katedra Ekonomiki Rolnictwa i MSG SGGW, ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa, tel. (0-22) 59 34 114, email: jakub_kraciuk@sggw.pl

sektora. Duże znaczenie odegrali także inwestorzy zagraniczni, którzy zaangażowali swój kapitał w sektorze bankowym.

W roku 1991 rozpoczął się proces komercjalizacji banków. Zostały one przekształcone w spółki prawa handlowego a jedynym udziałowcem był Skarb Państwa. W ten sposób został utworzony dwuszczeblowy model systemu bankowego. Rola NBP została ograniczona do kształtowania polityki pieniężnej oraz sprawowania nadzoru bankowego.

Rok 1990 przyniósł zmiany w organizacji Banku Gospodarki Żywnościowej. Przestał on pełnić funkcje centrali w stosunku do banków spółdzielczych. Na podstawie ustawy banki spółdzielcze stały się samodzielnymi jednostkami. Zajmowały się one obsługą rolnictwa. Były to jednostki małe, słabe pod względem ekonomicznym.

Oprócz sytuacji finansowej na zmiany w sektorze bankowym miały wpływ takie czynniki jak: przystąpienie Polski w 1996 roku do OECD oraz dostosowanie naszego prawa bankowego do członkostwa w UE. Przystąpienie do OECD przyczyniło się do zniesienia barier dla funkcjonowania inwestorów zagranicznych, zwłaszcza dla banków zagranicznych, gdyż rząd polski zobowiązał się do równego traktowania inwestorów zagranicznych i krajowych.

Jednym z kluczowych procesów zachodzących w gospodarce polskiej w latach 90. była prywatyzacja sektora bankowego. W 1991 roku powstał program prywatyzacji sektora bankowego w Polsce. Obejmował on następujące cele [Konsolidacja... 2004]:

- podwyższenie standardów działania banków, transfer know-how,
- racjonalizacja ich struktury własnościowej i metod zarządzania,
- poprawa efektywności alokacji kapitału i zasobów ludzkich,
- wzmocnienie kapitałowe banków.

Prywatyzacja banków miała doprowadzić do powstania nowoczesnego i komercyjnego sektora bankowego.

Duży wpływ na kształt sektora bankowego miał napływ kapitału zagranicznego. W pierwszych latach transformacji państwo prowadziło liberalną politykę, która miała uatrakcyjnić nasz rynek i zachęcić do inwestowania w sektorze bankowym. Pierwszy etap wejścia kapitału zagranicznego (lata 1990 – połowa 1992) charakteryzował gwałtowny wzrost liczby banków. Już w grudniu 1989 roku powstał pierwszy bank zagraniczny w Polsce z 80% udziałem inwestorów zagranicznych i był to Bank Amerykański w Polsce S.A., który później zmienił nazwę na Amerbank S.A. W roku 1991 zostało udzielonych 45 licencji na prowadzenie działalności bankowej. Łącznie działało 75 banków, które cechowały się duża

rentownością ze względu na inflację. Pod koniec 1992 roku system bankowy złożony był z:
[Szelągowska 2004]

- 2 banki państwowe (PKO BP i BGK),
- 1 bank państwowo-spółdzielczy (BGŻ),
- 76 banków w formie spółek akcyjnych,
- 5 banków spółdzielczych powstałych po uchwalenie ustawy Prawo bankowe z 1989 roku,
- 8 banków w formie spółek akcyjnych z udziałem kapitału zagranicznego,
- 3 oddziały banków zagranicznych.

W kolejnych latach prowadzono restrykcyjną politykę licencyjną, a wydanie licencji na prowadzenie działalności bankowej dla inwestorów zagranicznych było uzależnione od udziału danego banku w sanacji sektora. W latach 1993-1994 powstały tylko dwa nowe banki.

Od 1997 roku wydanie licencji wiązało się nie tylko z uczestnictwem w sanacji banków, ale także z wniesieniem opłaty licencyjnej w wysokości 1 mln PLN. Dla banków zagranicznych była to okazja do ekspansji na nowy rynek i rozszerzenia zakresu działalności. W wyniku takich działań licencyjnych przejęte zostały nie tylko banki będące w niekorzystnej sytuacji lecz również banki w dobrej kondycji finansowej.

29 sierpnia 1997 roku weszło w życie Prawo bankowe, które określiło wymóg kapitałowy dla banków komercyjnych w wysokości 5 mln EUR. Banki, które nie spełniały tego kryterium szukały inwestorów strategicznych. W latach 1998-1999 inwestorzy zagraniczni dokapitalizowali banki na łączną kwotę 29,3 mln PLN, a w 2000 r. na dalsze 235 mln PLN [Szelągowska 2004]. Wielu bankom udało się pozyskać inwestora strategicznego reprezentującego kapitał zagraniczny.

Napływ kapitału zagranicznego do polskiego sektora bankowego następował falami. Najpierw banki zagraniczne decydowały się na utworzenie filii z jedną siedzibą, później przechodziły do obsługi działających na polskim rynku przedsiębiorstw zagranicznych a następnie przedsiębiorstw krajowych i klientów indywidualnych.

Ważnym wydarzeniem w rozwoju sektora bankowego było powstanie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie w 1991 roku. Dla banków prywatnych stanowi ona nowe źródło pozyskiwania środków finansowych. Już w 1992 roku na giełdzie zadebiutowały dwa banki: w sierpniu BIG S.A., natomiast w październiku BRE S.A. Dzięki bankom GPW rozwija się dynamicznie a instytucje finansowe stanowią znaczący udział w jej kapitalizacji.

Procesy prywatyzacji, konsolidacji, napływu inwestycji zagranicznych a także postępująca globalizacja i szybki rozwój inwestycji technologicznych zmieniają otoczenie i warunki funkcjonowania banków. System bankowy będzie nadal ewoluował w związku z tworzeniem jednolitego rynku oraz wprowadzeniem wspólnej waluty.

Przyczyny fuzji i przejęć w polskim sektorze bankowym

Głównym motywem dokonywania przez banki operacji konsolidacyjnych jest dążenie do osiągnięcia korzyści, jakie daje zwiększenie rozmiarów i zakresu działalności. Łączenie się banków pozwala także na osiągnięcie takich celów jak: rozszerzenie asortymentu oferowanych produktów, zmniejszenie kosztów stałych działalności banku, zwiększenie liczby posiadanych placówek, co z kolei prowadzi do zwiększenia ilości klientów i obrotów banku, skoncentrowanie funduszy własnych łączących się jednostek czy poprawienie jakości portfela kredytowego. Dzięki konsolidacji banki mogą wykorzystać renomę jednego z łączących się banków do promowania całej połączonej struktury lub uzyskać możliwość wejścia do grupy większych banków o szerszych możliwościach działania. Bardzo prawdopodobne jest także podniesienie standardów pracy połączonego banku dzięki temu, że jedna z łączących się jednostek jest bankiem bardziej nowoczesnym i lepiej zorganizowanym, który reorganizuje i doskonali działalność drugiej jednostki. Głównymi przyczynami przejęć i fuzji w sektorze bankowym jest też obecnie dosyć powszechnie występujący pogląd inwestorów oraz kierownictw, że połączenia są skuteczną drogą prowadzącą z reguły do wzrostu wartości połączonej instytucji. Pozytywne nastawienie obu tych grup wobec operacji przejęć lub połączeń jest więc racjonalne. Wspomniane procesy koncentracji popierane są również przez menedżerów. Powodem tego jest fakt, iż obecnie coraz częściej ich wynagrodzenie uzależnione jest od wzrostu wartości zarządzanej przez nich firmy. Z tego powodu często do operacji przejęcia pozytywnie odnosi się również kierownictwo podmiotu przejmowanego, ponieważ znajdują się rozwiązania pozwalające również tej grupie zapewnić uczestnictwo w korzyściach wynikających ze wzrostu wartości połączonej instytucji [Fuzje... 1999].

Przyczyny fuzji i przejęć w Polsce można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Do wewnętrznych przyczyn konsolidacji, wynikających z osiągniętego poziomu rozwoju systemu finansowego, należy zaliczyć [Pawłowska 2003]:

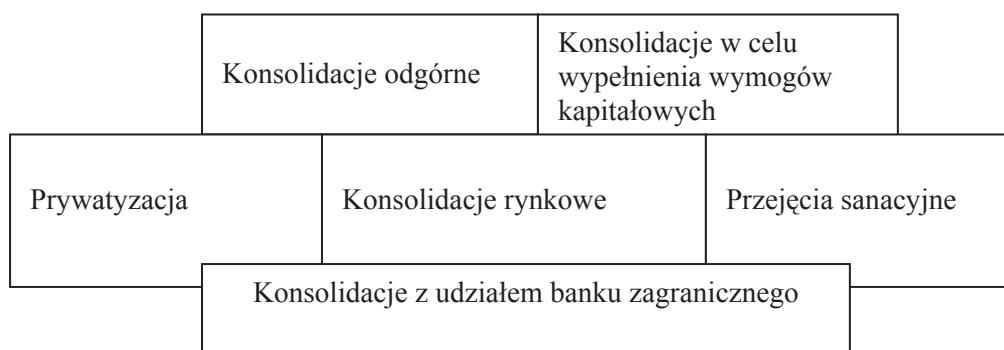
- ciągle jeszcze niski poziom funduszy własnych banków komercyjnych, który nie wystarcza, by sprostać potrzebom finansowania polskiej gospodarki, jak również konkurencji banków zagranicznych,

- nadmierną liczbę instytucji bankowych w stosunku do potrzeb rynku,
- brak „masy krytycznej” właściwej dla sektora, niezbędnej do realizacji korzyści skali.

Czynniki zewnętrzne konsolidacji wynikają z procesów transformacji gospodarczej w Polsce i wzrastającej konkurencji międzynarodowej na rynku krajowym oraz poza granicami kraju.

Przebieg procesów konsolidacyjnych w polskim sektorze bankowym

Fuzje i przejęcia banków w Polsce są niezwykle skomplikowane a siatkę tych wzajemnych powiązań przedstawia rysunek 1. Transformacja systemu bankowego przyczyniła się do zmian kapitałowo-organizacyjnych banków oraz otwarcia na konkurencję zagraniczną. Nasilenie się różnych tendencji i złożoność procesu związana jest z brakiem tradycji w dziedzinie bankowości w Polsce oraz budowaniem całego sektora od podstaw.

Rysunek 1. Bankowe fuzje i przejęcia
Figure 1. Banking mergers and takeovers
Źródło: [Lewandowski 2001, s.125]

Zjawiska konsolidacyjne w Polsce można podzielić na kilka etapów w zależności od nasilenia danego rodzaju transakcji. Poszczególne okresy mają charakter umowny a różne rodzaje fuzji i przejęć w ramach poszczególnych etapów wzajemnie się przenikają.

Tabela 1. Etapy procesów konsolidacji w Polsce
Table 1. Stages of consolidation processes in Poland

Lata	Etap
do 1996	fuzje i przejęcia sanacyjne
1997-1999	fuzje i przejęcia podmiotów w dobrej sytuacji ekonomicznej oraz konsolidacja odgórna
od 1999	konsolidacja właścicielska, przejmowania banków polskich przez kapitał zagraniczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Stępień 2004, s. 123]

Oznaki kryzysu bankowego pojawiły się już na początku lat dziewięćdziesiątych, gdyż polski sektor bankowy charakteryzował się dużym rozdrobnieniem i niskim stanem kapitału. Z trudnościami borykały się głównie małe i średnie banki, które nie umiały sprostać konkurencji. Aby przetrwać zaistniałą sytuację nasilono procesy konsolidacji sanacyjnej banków, znajdujących się w trudnościach finansowych, zagrożonych przejęciem, likwidacją lub upadłością.

Sposób likwidacji banków określił Prezes NBP. Przewidywano następujące rozwiązania: [Lachowski 1998]

- likwidacja banku w drodze sprzedaży przedsiębiorstwa bankowego innemu bankowi,
- przejęcie przez inny bank,
- cofnięcie licencji bankowej i zarządzenie likwidacji.

NBP aktywnie szukał inwestorów dla banków borykających się z trudnościami finansowymi. Dla inwestorów zagranicznych przewidywano różnego rodzaju ulgi np. podatkowe.

Pierwsze przejęcie miało miejsce w 1993 roku. Bank Inicjatyw Gospodarczych SA (BIG) przejął Łódzki Bank Rozwoju S.A. Dla inwestorów zagranicznych uczestniczenie w konsolidacji sanacyjnej było łatwym sposobem wejścia na nowy rynek, rozszerzenia działalności, a koszty nowych oddziałów i filii były w porównaniu do kosztów zakładania banku od podstaw dużo niższe. Bank przejmowany, objęty procesem sanacji lub dokapitalizowania był unowocześniany i miał lepszy dostęp do know-how banku przejmującego.

W drugim etapie charakterystycznymi procesami były fuzje i przejęcia podmiotów w dobrej sytuacji finansowej i konsolidacja administracyjna (odgórna). Koncepcja Ministerstwa Finansów przewidywała utworzenie dwóch grup bankowych wokół Pekao S.A. i Banku Handlowego w Warszawie S.A. (próba zakończona niepowodzeniem). Początkowo Pekao S.A. pełnił funkcje lidera w stosunku do trzech banków chodzących w jego skład: Powszechny Bank Gospodarczy S.A., Pomorski Bank Kredytowy S.A., Bank Depozytowo-Kredytowy S.A. W roku 1999 nastąpiło połączenie tych czterech banków, które działają pod nazwą Bank Pekao S.A. a pakiet kontrolny akcji sprzedano konsorcjum UniCredito Italiano i Allianz AG.

Od roku 1999 obserwowany jest nowy trend w rozwoju procesów konsolidacyjnych w którym dużą rolę odgrywa kapitał zagraniczny. Fuzje i przejęcia polegają na połączeniu spółki-matki ze spółką-córką. Inwestorzy zagraniczni dokonali zakupu pakietu większościowego wielu banków. Konsekwencją przeprowadzenia takiej transakcji są zmiany

powiązań kapitałowych. Przejęcie kontroli może być częściowe lub całkowite, gdy inwestor nabywa 100% akcji danego podmiotu.

Od roku 2000 decyzje o połączeniu zapadają także poza granicami naszego kraju. Taka sytuacja występuje gdy dwa banki posiadają tego samego inwestora strategicznego lub w wyniku połączenia banków zagranicznych posiadających udziały w bankach w Polsce. Fuzje i przejęcia zmieniają strukturę własnościową banków w Polsce.

Tabela 2. Zmiany liczbowe fuzji i przejęć w latach 1993-2004
Table 2. Quantity changes in mergers and takeovers in 1993-2004

ROK	LICZBA FUZJI I PRZEJĘĆ	LICZBA BANKÓW ZAANGAŻOWANYCH
1993	1	2
1994	6	9
1995	2	2
1996	4	6
1997	4	7
1998	1	2
1999	5	12
2000	3	6
2001	6	13
2002	5	15
2003	3	6
2004	3	6
Razem	43	86

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GINB

Konsolidacja dotyczy również banków spółdzielczych. Największe znaczenie na kształt sektora spółdzielczego miały dwie ustawy z 1994 roku O restrukturyzacji banków spółdzielczych i BGŻ oraz Ustawa z 2000 roku O funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających. Wprowadzały one minimum kapitałowe jakim podlegały banki. Ostatecznym terminem na zwiększenie kapitału do 300 tys. ECU był rok 1999. Termin ten został jednak przesunięty do roku 2001. Kolejne progi kapitałowe dla banków spółdzielczych to rok 2005 z progiem 500 tys. EUR oraz 1 mln EUR w 2010 roku. Progi kapitałowe uaktywniły procesy fuzji i przejęć, co w konsekwencji spowodowało zmniejszenie ilości banków.

Tabela 3. Fuzje i przejęcia w sektorze banków spółdzielczych
Table 3. Mergers and takeovers in the cooperative banking sector

Operacje	Rok											Razem
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
Fuzje	13	37	74	78	96	406	99	35	35	5	3	881
Przejęcia	-	-	-	-	-	1	2	2	2	-	1	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Instytutu Nadzoru Bankowego

W latach 1993-2004 liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się o 881. Duże znaczenie odegrały także procesy likwidacyjne (179) banków. Procesy konsolidacji przyczyniły się do wzmocnienia banków spółdzielczych nie tylko w sferze organizacji, nastąpiło wdrożenie nowoczesnych technologii informatycznych, wprowadzono nowe usługi i produkty bankowe, usprawniono system zarządzania. Liczba banków spółdzielczych od momentu transformacji ustrojowej uległa znacznemu obniżeniu z 1663 w roku 1989 do 598 w 2004 roku.

Skutki fuzji i przejęć w sektorze bankowym w Polsce

Analizując procesy fuzji i przejęć należy zwrócić uwagę na skutki jakie wiążą się z tymi procesami. Konsolidacja systemu bankowego doprowadziła do zmniejszenia się liczby banków. W pierwszym okresie dominowały przejęcia, następnie od 1997 roku obserwujemy zwrot w kierunku fuzji, które wynikały z pozyskania w procesie prywatyzacji inwestora zagranicznego i fali fuzji w skali globalnej.

Fuzje i przejęcia spowodowały zmiany w udziale poszczególnych grup banków w sektorze banków komercyjnych. Gwałtownie wzrosła liczba banków z przewagą kapitału zagranicznego, a zmniejszył się udział banków kontrolowanych przez Skarb Państwa i Narodowy Bank Polski oraz banków należących do państwowych osób prawnych. W latach 1993-2004 liczba banków prowadzących działalność operacyjną zmniejszyła się z 87 do 57.

Na koniec 2004 roku aż 41 banków było kontrolowanych przez kapitał zagraniczny.

Tabela 4. Udział poszczególnych grup banków w sektorze banków komercyjnych

Table 4. Share of particular bank groups in the commercial banking sector

Właścicielstwo banku	Rok											
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Banki prowadzące działalność operacyjną	87	82	81	81	81	83	77	73	69	59	58	57 ²
z przewagą kapitału państwowego	29	29	27	24	15	13	7	7	7	7	6	5
z przewagą kapitału prywatnego	58	53	54	57	66	70	70	66	62	52	52	49
kontrolowane przez inwestorów polskich	48	42	36	32	38	39	31	20	16	7	6	8
kontrolowane przez inwestorów zagranicznych	10	11	18	25	28	31	39	46	46	45	46	41

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GINB

Głównymi krajami inwestującymi w Polsce były: Niemcy, USA, Belgia i Holandia. Banki z przewagą kapitału zagranicznego stanowiły w roku 2004 60,1%, udział banków

² W tym trzy oddziały instytucji kredytowych.

stanowiących własność Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego zmniejszył się w badanym okresie do 11,4%.

Tabela 5. Struktura własnościowa banków w latach 1995-2004

Table 5. Banks' ownership structure in 1995-2004

Kapitał zakładowy należący do :	Rok									
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Banków stanowiących własność Skarbu Państwa i NBP	42,6	36,3	23,7	18,0	13,6	11,5	12,4	15,2	14,3	11,4
Państwowych osób prawnych	8,5	10,3	5,3	4,2	3,2	2,6	2,2	1,3	1,9	2,0
Pozostałych podmiotów krajowych	8,1	8,3	9,5	9,2	11,3	16,5	9,9	9,1	9,3	9,5
Banków z przewagą kapitału zagranicznego	18,1	28,1	39,6	47,3	53,1	53,8	58,5	60,5	60,6	60,1
Drobnych akcjonariuszy	16,8	11,3	17,2	16,5	13,7	10,5	12,5	9,6	9,7	12,5
Udziałowców banków spółdzielczych	5,9	5,7	4,7	4,7	5,1	5,0	4,5	4,3	4,2	4,5

Źródło: : opracowanie własne na podstawie danych Głównego Instytutu Nadzoru Bankowego

Wysoki udział banków zagranicznych ma znaczące implikacje na rozwój sektora bankowego. Już teraz widać bowiem efekty programów restrukturyzacyjnych wdrażanych w tym sektorze. Dzięki wsparciu kapitałowemu i technologicznemu zachodnich partnerów nastąpiła istotna poprawa jakości świadczonych usług. W rezultacie działające na polskim rynku instytucje finansowe zdecydowanie powiększyły sieć działających dotychczas placówek, bankomatów, wprowadzając również nowe kanały dystrybucji, a także w wielu przypadkach zdecydowały się na prowadzeniu działalności na odległość np. poprzez internet czy telefon (bankowość mobilna). Dzięki licznym powiązaniom międzynarodowym i wieloletnim doświadczeniom mogły zaoferować o wiele wyższy standard zawierania i realizacji transakcji. Banki krajowe naśladując działalność banków zagranicznych, mogły wprowadzić sprawdzone i powszechnie znane standardy usług nie ponosząc większych kosztów. Tworzenie ich od podstaw byłoby bardzo czasochłonne i kosztowne. Banki zagraniczne wchodząc na dany rynek niosą ze sobą wypracowane od dawna metody działania, będące standardowymi usługami na poziomie światowym. Jest to o tyle istotne w krajach rozwijających się takich jak Polska, gdzie taka nowoczesna praktyka bankowa nie była do tej pory znana. Wchodząc na polski rynek bankowy spowodowały też zwiększenie się konkurencji na tym rynku, co pociągnęło za sobą nie tylko rozszerzenie oferty usług, ale także spadek marż, czyli cen usług bankowych. Było to korzystne dla oszczędzających i kredytobiorców zarówno osób prywatnych jak i przedsiębiorstw.

Warto jednak zwrócić uwagę, że banki funkcjonujące w ramach zachodnich grup kapitałowych kładą zdecydowany nacisk na określone segmenty działalności, rezygnując z finansowania mniej dochodowych sektorów gospodarki. W obecnych realiach widać np. tendencję do zwiększonego zainteresowania udzielaniem kredytów hipotecznych. Zdecydowanie mniejszym zainteresowaniem cieszy się natomiast współpraca w ramach finansowania przedsiębiorstw.

Silna pozycja zagranicznych instytucji w polskim sektorze bankowym powoduje uzależnienie znaczącej grupy rodzimych podmiotów od trendów na rynku globalnym. W konsekwencji krajowe spółki nie mają możliwości decydowania np. o przyszłych aliansach czy też fuzjach na rynku, są bowiem zmuszone do przyjęcia reguł narzuconych już wcześniej przez strategicznych partnerów. Zjawisko to jest szczególnie widoczne w przypadku międzynarodowej współpracy największych potentatów, co później bezpośrednio przekłada się na zależności kapitałowe w naszym kraju [Brzoza 2003].

Kapitał zagraniczny jest zainteresowany rynkami, które są najbezpieczniejsze pod względem ryzyka kredytowego i względnie dochodowe. Prawie wszystkie banki z udziałem kapitału zagranicznego koncentrują się przede wszystkim na obsłudze dużych przedsiębiorstw. Nie oznacza to jednak, że zostaną zaspokojone potrzeby na środki finansowe ze strony tych przedsiębiorstw. Podstawowe założenia strategii danego banku formułowane są na ogół przez centralę; finansowanie niektórych kredytobiorców może nie mieścić się w globalnej strategii lub pozostawać w sprzeczności z interesami dotychczasowych dużych klientów lub akcjonariuszy. Finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw, mających istotne znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego, nie jest na ogół obszarem działania banków o przewadze kapitału zagranicznego. Kredytowanie tej grupy przedsiębiorstw wiąże się z większą pracochłonnością i ryzykiem, a więc wymaga najczęściej dodatkowych instrumentów wspierania przez państwo [Zawadzka 2006].

Zagraniczne banki i inne instytucje finansowe, przejmując stopniowo polskie spółki, wprowadziły zupełnie nowe zasady zarządzania tymi podmiotami. W konsekwencji wdrożenie nowoczesnych systemów informatycznych doprowadziło do znaczącego ograniczenia liczby zatrudnionych w sektorze, a w konsekwencji i do spadku kosztów działalności.

Podsumowanie

Liberalizacja sektora bankowego, która nastąpiła po roku 1990 przyczyniła się w dużym stopniu do procesów konsolidacji i koncentracji tego sektora w Polsce. Procesy fuzji i

przejęć następują przy znacznym udziale inwestorów zagranicznych. Po 15 latach polski sektor bankowy w 60% jest we władaniu właścicieli z krajów Unii Europejskiej, w tym przede wszystkim Niemców i Włochów, a w 9% Stanów Zjednoczonych i Japonii. W tym czasie upadło bądź zostało zlikwidowanych ponad 1000 podmiotów sektora bankowego, głównie banki spółdzielcze. Nie wytrzymały one konkurencji, jaką stanowiły banki z zapleczem kapitału zagranicznego i dużym doświadczeniem na rynkach światowych. Wprawdzie dzięki procesom koncentracji i wchodzeniu na nasz rynek inwestorów zagranicznych wyniki finansowe sektora i jego efektywność polepszyła się dzięki czemu zwiększyły się wpływy do budżetu państwa, poprawiła się infrastruktura bankowa, klienci coraz częściej korzystają ze stale powiększającej się nowoczesnej oferty produktowej, to jednak należy pamiętać, że nie posiadając sektora bankowego pod kontrolą, państwo ma ograniczone możliwości prowadzenia polityki makroekonomicznej, a poza tym istnieje niebezpieczeństwo, że inwestorzy zagraniczni będą ograniczać rozwój zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, aby dać pierwszeństwo finansowanym przez siebie podmiotom.

Literatura

- Brzoza R. (2003): Zagranica kontroluje polskie banki. *Gazeta Gospodarcza* 4.
- Fuzje i przejęcia bankowe (1999): *Zeszyty BRE Bank – CASE* 45, Warszawa.
- Konsolidacja i prywatyzacja banków z kapitałem SP - wstępne tezy i założenia. (2004). Ministerstwo Finansów, Departament Systemu Bankowego i Instytucji Finansowych, Warszawa.
- Lachowski S. (1998): Fuzje i przejęcia po polsku, *Bank* 2.
- Lewandowski M. (2001): Fuzje i przejęcia w Polsce na tle tendencji światowych. Wig-Press, Warszawa.
- Pawłowska M. (2003): Wpływ zmian w strukturze polskiego sektora bankowego na jego efektywność w latach 1997-2002. *Bank i Kredyt*, listopad-grudzień.
- Stępień K. (2004): Konsolidacja a efektywność banków w Polsce. Cedeu, Warszawa.
- Szelańska A. (2004): Kapitał zagraniczny w polskich bankach. Poltext, Warszawa.
- Zawadzka Z. (2006): Przemiany w bankowości światowej i ich wpływ na system bankowy w Polsce. Tryb dostępu: <http://www.tp-forumbiznesu.pl/referaty/zzawadzka.html?czesc=3>.

Summary: From the beginning of the 90's the Polish banking sector has been changing. Consolidation and concentration processes taking place in the sector have been essential parts of these changes.. Foreign banks have actively participated in the process taking over a large share of the Polish financial sector by privatisation and takeovers of Polish banks. The paper describes consolidation processes taking place in the Polish banking sector, the role that foreign banks play in the processes, as well as impacts of mergers and takeovers on the sector's development and the Polish economy.

Key words: mergers and takeovers, banking sector